

ידע בשפה העברית בקרב תושבי מזרח ירושלים

רקע

"העמקת הידע בשפה העברית" הינו אחד מארבעה יעדים שנוסחו עבור תחום החינוך בהחלטת הממשלה לפיתוח מזרח ירושלים. לקידום יעד העברית הוקצו 3% מתקציב תחום החינוך בהחלטה, ולאורך שנות יישום התוכנית הופעלו תוכניות לקידום עברית בגנים, בבתי הספר העל-יסודיים ובקרב צוותי הוראה.

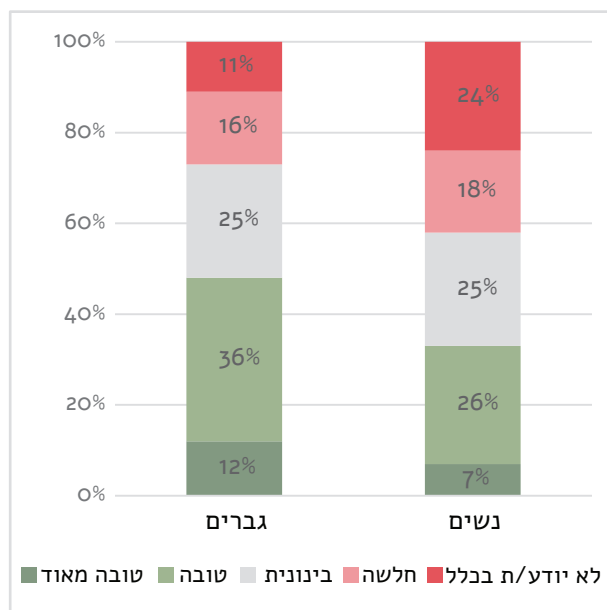
למרות שהעיסוק בעברית הוגדר כיעד בתחום החינוך בלבד, ננקטו פעולות רבות לקידום הידע בעברית גם בתחומים אחרים של החלטת הממשלה, כגון השכלה גבוהה ותעסוקה.

תמונת מצב

1. תושבי מזרח ירושלים תופסים את עצמם כבעלי שליטה נמוכה בעברית בכל שלוש המיומנויות השפתיות

שליטה נמוכה או היעדר שליטה בשפה העברית מוכרים כחסמים העיקריים העומדים בפני השתלבותם של צעירים מזרח ירושלמיים בשוק העבודה הישראלי. במסגרת מחקר הון אנושי, שערכה בשנת 2020 חוקרת מכון ירושלים למחקרי מדיניות, התקיים סקר נרחב בקרב צעירים וצעירות (בגיל 18-35) תושבי מזרח ירושלים. בסקר נשאלו המשתתפים מהי רמת השליטה שלהם בשפה העברית בדיבור, בכתיבה ובקריאה. הנתונים מלמדים שהתושבים, ובייחוד הנשים, תופסים את עצמם כבעלי שליטה נמוכה בעברית בכל שלוש המיומנויות, אך במיוחד בקריאה ובכתיבה.

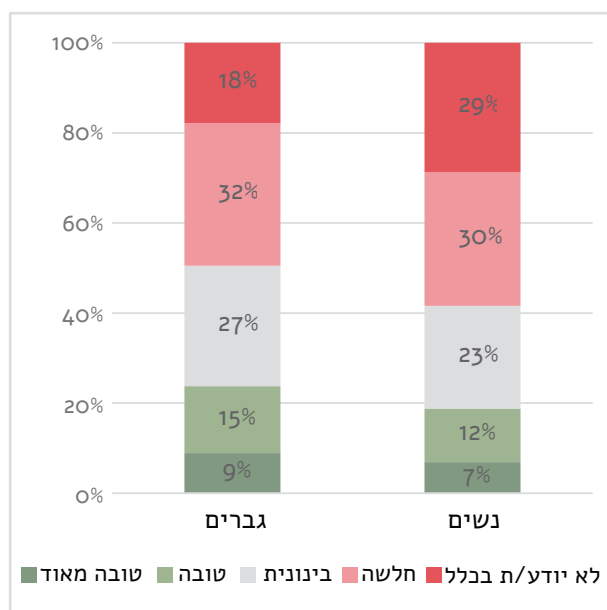
מהי רמת הדיבור שלך בעברית?

התושבים הצעירים העידו כי רמת הדיבור שלהם בעברית טובה יחסית. 48% מהגברים ציינו כי רמתם טובה או טובה מאוד, וכך גם 33% מהנשים.

הגברים במזרח ירושלים יוצאים לעבודה בשיעורים גבוהים יותר, ומועסקים יותר במקצועות הכוללים אינטראקציה רבה עם אוכלוסייה יהודית, וייתכן שהדבר משפיע על ההבדלים בין המגדרים בכל הנוגע לרמת הדיבור בעברית.

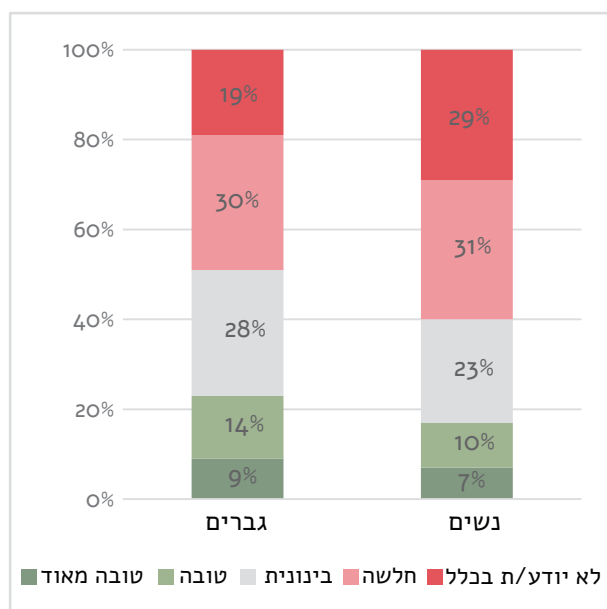
מהי רמת הכתיבה שלך בעברית?

¹ כל הנתונים שיובאו במסמך להלן מבוססים על נתוני סקר הון אנושי, 2020, מכון ירושלים למחקרי מדיניות; אלא אם מצוין במפורש אחרת.

רמת הכתיבה של התושבים בעברית נמוכה יותר מרמת הדיבור. רק 19% מהנשים ו-24% מהגברים העידו שהם יודעים לכתוב בעברית ברמה טובה או טובה מאוד, ו-29% מהנשים העידו שהן כלל לא יודעות לכתוב בעברית.

מהי רמת הקריאה שלך בעברית?

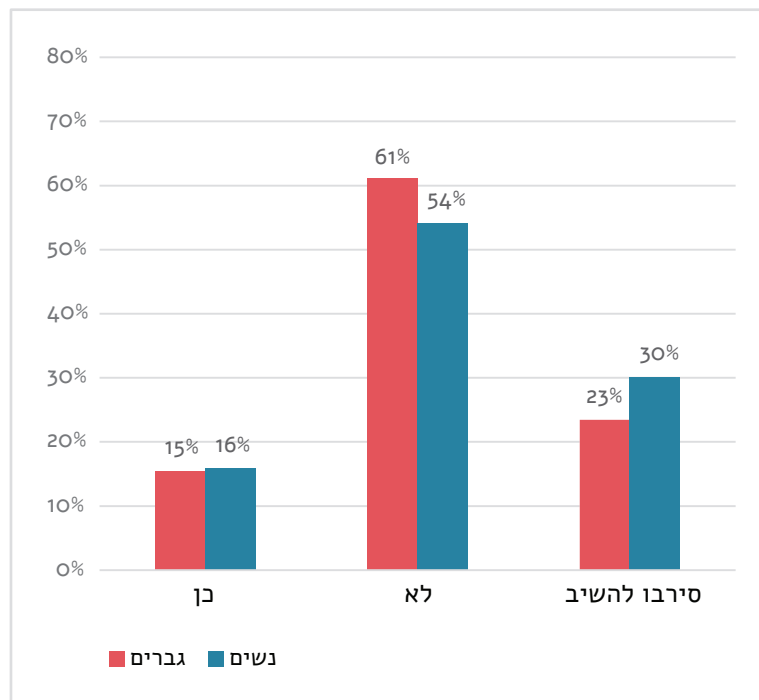
רמת הקריאה בעברית גם היא נמוכה מאוד. רק 17% מהנשים ו-23% מהגברים העידו כי הם יודעים לקרוא עברית ברמה טובה או טובה מאוד. 29% מהנשים העידו כי הן כלל לא יודעות לקרוא בעברית.

2. רוב תושבי מזרח ירושלים לא למדו עברית במסגרת קורס או אולפן

חשוב לציין כי במקביל לדירוג הנמוך של מיומנויות השפה, רוב המשיבים בסקר העידו כי מעולם לא למדו עברית במסגרת קורס או של אולפן, וזאת למרות שבשכונות מזרח ירושלים פועלים כיום כ-40 אולפנים לעברית².

² מקור: מחקר שערכה פמ"י בנושא אולפני עברית, 2020.

האם למדת עברית במסגרת קורס או אולפן?

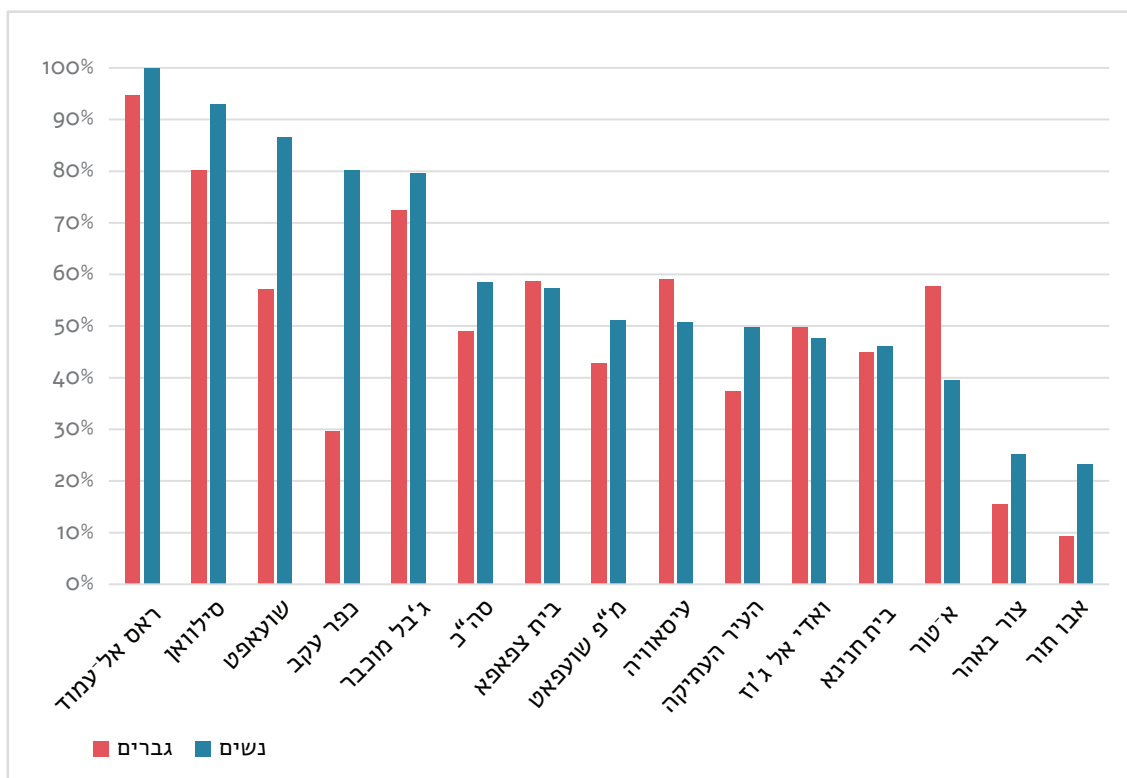

3. אוריינות עברית – תמונת מצב שכונתית

התרשים שלהלן ממפה את רמת האוריינות של התושבים בכל אחת משכונות מזרח ירושלים. רמת אוריינות נמוכה משמעה שהנשים והגברים מדורגים בשתי הקטגוריות הנמוכות ביותר של דיבור קריאה וכתיבה.

כפי שניתן לראות, בשכונות רבות במזרח ירושלים מידת האוריינות בעברית נמוכה. בחמש שכונות למעלה מ-60% מהנשים המתגוררות בשכונה הן בעלות אוריינות שפתית נמוכה. בקרב הגברים השיעור עומד על כ-50% מהאוכלוסייה.

שיעור הצעירים שהעידו על אוריינות שפתית נמוכה³ בעברית, לפי שכונה

4. רוב ההורים סבורים שרמת העברית הנלמדת בבתי הספר נמוכה מאוד

בשנים 2019 ו-2020 ערך מכון ירושלים למחקרי מדיניות שני סקרים אשר בחנו, בין היתר, את שביעות הרצון של תושבי מזרח ירושלים מהשירותים העירוניים בתחום החינוך.

מן הסקרים עלה כי רוב ההורים סבורים שרמת העברית הנלמדת בבתי הספר במזרח ירושלים נמוכה מאוד. ממצא זה עולה בקנה אחד עם התוצאות הנמוכות שנצפו במבחני רמת עברית (ואף ברמת הערבית) בקרב תלמידי מזרח ירושלים⁴.

ממצאי הסקר שנערך בשנת 2019 הראו כי הורים שילדיהם לומדים בבתי הספר המלמדים לפי התוכנית הפלסטינית העריכו את רמת העברית הנלמדת בבתי הספר כנמוכה מאוד, יותר מהורים שילדיהם לומדים לפי התוכנית הישראלית. **70% מההורים שילדיהם לומדים לפי התוכנית הפלסטינית הגדירו את מצב העברית כגרוע או לא טוב, 23% כסביר ורק 9% כטוב או מצוין. לעומתם, 51% מההורים שילדיהם לומדים לפי התוכנית הישראלית הגדירו את מצב העברית כגרוע או לא טוב, 32% כסביר, ו-17% כטוב או מצוין.**

³ רמת שליטה 'נמוכה' או 'נמוכה מאוד' בדיבור, קריאה וכתובה בעברית.

⁴ מתוך נתוני פיילוט מבחני הישגים של ראמ"ה לשנת תשע"ט. נתוני הפיילוט אינם מבוססים על מדגם מייצג, ועל כן היקפי התופעה עדיין אינם ברורים במלואם.

השילוב בין רמת העברית הנמוכה במיוחד במסלול הבגרות הפלסטיני והעובדה ששיעור בעלי תעודת הבגרות הפלסטינית בשכונות מזרח ירושלים הוא עדיין גבוה מאוד בכל השכונות ועומד על כ-90% בקרב הצעירים והצעירות (בגיל 18-35) – הופכים את היעדר האוריינות בעברית לחסם המשמעותי ביותר עבור כל צעירי מזרח ירושלים, נשים וגברים כאחד, וללא הבדל בין שכונות.